

Eestikeelse Ida-kirjanduse ülevaade 2023–2024

Ida klassika tõlked

Vaadeldaval perioodil ilmunud Ida klassikatõlgete rubriiki iseloomustab uusväljaannete rohkus: üheksast tutvustatavast raamatust tervelt kuus on kordusväljaanded või uustõlked ja vaid kolm esmatõlked. Vanade tuntud sarjade („Avatud Eesti raamat“, „Loomingu Raamatukogu“, „Bibliotheca Asiatica“) kõrvale on ilmunud uus, kirjastuse MR Pilleri budismi klassika sari „Taipamisõpetus“, kus on ilmunud kaks raamatut.

Gilgameši eepos. Akadi keelest tõlkinud ja kommenteerinud Amar Annus. Korduustrükk. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 2024, 242 lk.

Tegemist on maailma vanima eepose 2010. aastal ilmunud eestikeelse tõlke uuustrükiga. Asjakohane on siinkohal korrata Jaan Puhveli öeldut *Gilgameši* esmailmumisel: „Aastatuhandete hämarusest pärinev eepos avaldus nüüdisilmale pärast Mesopotaamia kiilkirja mõistatamist 19. sajandil. Teose alged ulatuvad varasesse Sumerisse, lõplik teisend kujunes umbes 650 e.m.a ja säilis savitahvleil Assüüria pealinna Niinive varemeis, paigas, mis ikka veel kajastub rahutuis päevauudistes. Eepos oli tuntud ja hinnatud arvukais iidseis Lähis-Ida keelkondades ja kultuurides, eriti sumeri, akkadi, babüloonia ja hetiidi orbiidis. Nimikangelane on oma laadis esimene, põlistus aga järelpõlves Achilleusest ja Odysseusest Kalevipojani ja Karutapjani, arvukais „igaviku otsijais“ sangareis läbi aegade. Teos on maailmakirjanduse esmasaavutus, ainulaadne ja õpetlik ka eesti lugejale, võimalikult ka neile, keda on kunagi peibutanud eesti pseudoteaduse „Kilgamehe“ kentsakad eksirännud.“

Fujiwara no Teiko. Sada luuletust, sada luuletajat. Jaapani keelest tõlkinud ja kommenteerinud Alari Allik. Korduustrükk. Tallinn: Tallinna Ülikool, 2024, 237 lk.

Jaapani kuulsa luuleantoloogia eestikeelse tõlke esmatrükk ilmus 2014. aastal. *Sada luuletust, sada luuletajat (Hyakunin isshu)* on väike luuleantoloogia, mille tuntud luuletaja ja luuleteoreetik Fujiwara Teika (1162–1241) koostas 13. sajandi alguses. Kogu annab hea ülevaate jaapani luule arengust 7.–13. sajandini ja sisaldab Ono no Komachi, Ariwara no Narihira, Murasaki Shikibu ja paljude teiste kuulsate kirjanike lühiluulet.

Kenkō. Jõudeaja võrsed. Jaapani keelest tõlkinud ja kommenteerinud Rein Raud. „Loomingu Raamatukogu kuldsari“. Tallinn: Kultuurileht, 2024, 88 lk.

„Kui jõude olles vaevaliselt päeva õhtusse veeretad, tuleb ette, et jääd tušinõud vahtima ning hakkadki äkitselt peas ringi keerlevaid mõtteid ilma mingi seoseta järjest üles kirjutama. Igasuguseid asju juhtub nende sekka, vahel on endalgi imelik.“ Nõnda juhatab Kenkō ise sisse oma ülestähenduste raamatu. Sei Shōnagoni Padjamärkmete kõrval tuntuim zuihitsu žanri teos ilmus esimest korda eestikeelses tõlkes juba 1988. aastal. Valiku koostaja Rein Raud on lisanud kuldsarja väljaandesse uusi tõlkeid ja kirjutanud kogumikule ka uue saatesõna, mis tutvustab autori elu ja loomingut ning avab teose ajaloolist ja kultuurilist tausta. Jaapani klassikalise kirjanduse üks tuntumaid nimesid, õpetaja Kenkō (u 1283–1350) teenis pea paarkümmend aastat keisri õukonnas eri ametikohtadel, laskis end seejärel tendai koolkonna budistlikus kloostris mungaks pügada ja asus elama Hiei mäe jalamil asuvasse Shūgaku-ini kloostrisse. Umbes sellest ajast ongi tõenäoliselt pärit ka esimesed ülestähendused „Jõudeaja võrsetest“, mis arvatakse olevat kirja pandud aastatel 1331–1332.

Sun Zi, Sun Bin. Sõja seadused. Klassikalisest hiina keelest tõlkinud ja kommenteerinud Märt Läänemets. Tallinn: Postimehe Kirjastus, 2024, 376 lk. Teine, parandatud ja täiendatud väljaanne.

Vana-Hiina ja kogu maailma tuntuima strateegiaõpiku kommenteeritud tõlke esmatrükist eesti keeles (2021) on möödunud peaaegu terve inimpõlv ja selle raske kättesaadavus uutele huvilistele tingiski uusväljaande vajaduse, nagu tõlke autor eessõnas mainib. Sõja seadused koondab ühtede kaante vahele muistse Hiina väejuhi ja mõttetarga, maailma sõjateaduse alusepanija Sun Zi ning tema järeltulija Sun Bini kommenteeritud tekstid. Enam kui kaks tuhat aastat tagasi loodud teosed on ammu saanud nii Idas kui ka Läänes hinnatud sõjateaduse klassikaks. Neil on aga ka laiem kultuuri- ja mõttelooline tähendus. Nii *Sõja seaduste* tõlketeksti kui ka kommentaarid, saatetekstid ja registrid on tõlkija hoolega üle vaadanud ning viinud sisse hulga parandusi ja täpsustusi. Lisatud on kõigi oskussõnade ja nimede hiinakeelsed nimetused koos hiina kirjamärkidega.

„Võita sajast lahingust sada ei ole sugugi parimast parim. Hoopis see, kui sundida teine armee ilma lahinguta alla andma, on parimast parim.“ (Sun Zi, III, 2.)

Ibn Tufayl. Elav Ärganu poeg. Araabia keelest tõlkinud ja kommenteerinud Haljand Udam. Kordustrükk. Tallinn: Postimehe Kirjastus, 2023, 120 lk.

Tegemist on 1992. aastal kirjastuse Eesti Raamat mõttelookirjanduse nn valges sarjas ilmunud tõlke uusväljaandega. Araabia filosoofi Ibn Tufayli ehk ladinapäraselt Abubaceri (u 1110—1185) avitsennismist ja sufismist inspireeritud filosoofiline jutustus *Elav Ärganu poeg* räägib loo iseõppijast metsikust lapsest, kes kasvab üksikul

saarel gaselli hoole all ning jõuab ümbritsevat tasapisi mõtestades ülima tõeni. Ibn Tufayli *Elav Ärganu poeg* rajas teed sellistele spirituaalset teekonda aluseks võtvatele õhtumaa kultuuriloos tähtsatele teostele nagu Dante *Jumalik komöödia* ja Bunyani *Palveränduri teekond*. Uusväljaannet on toimetanud ja kommenteerinud Üllar Peterson. Väljaande konsultandid on Kalle Kasemaa ja Helen Geršman.

„Need, kes mõtlevad üksnes arutlevalt ega küüni läheduseni Jumalaga, on nagu pimedad esmalt. [...] Need arutlevalt mõtlejad aga, kes on tõusnud läheduseni ja kellele Allah on andnud selle, mida me mõistu meelejõuks nimetame, sarnanevad pimedaga teises seisundis. Kuid haruharva on leida inimest, kes viibib nii kõrgel, et näeb kõike otse nagu avasilmi ega tunne vajadust kaudse arutlemise järele.“ (Elav Ärganu poeg)

Dhammavärsid (Dhammapadapāḷi). Koostajad Auväärne Ṭhitaṇṇa (tõlkija Andrus Kahn), Auväärne Sudhamma Nahangoda Thero (paalikeelsete tekstide toimetaja), Auväärne Ṭhitamedha, Martti Kalda. Aegna: Eesti Theeravaada Sangha Klooster: Buddhavacana tõlkeprojekt, 830 lk.

Budismi klassikalise teose *Dhammapada* uus eestikeelne tõlge koos rikkalike kommentaaride ja seletuste ning algtekstiga. Raamat koosneb kolmest osast: I osas on tõlge koos paralleelse paalikeelse tekstiga; II osas on tõlge ja algtekst esitatud salmide kaupa koos põhjalike terminoloogiliste seletustega; III osas on antud põhimõistete põhjalikud kommentaarid koos viidetega tekstile ja teistele Paali kaanoni allikatele. Raamat on välja antud dhamma kingina ja mõeldud ainult tasuta jagamiseks.

Pingutuse, hoolikuse, meele ohjeldamise ja mõõdukusega rajagu arukas saar, mida üleujutus ei uputa. (Dhammapada, 25)

Nidānasamyukta. Algbudismi suutrad. Sanskriti keelest tõlkinud ja kommenteerinud MHR. Sari „Taipamisõpetus. Budismi klassika I“. Tartu: MR Piller OÜ, 2023, 192 lk.

MR Pilleri budismi klassika sarja „Taipamisõpetus“ esimene köide. Väljaandja sõnul hakkavad sarjas ilmuma iidset teost, mis panid budismile aluse. Nii avaraamat kui ka kõik järgmised on tõlgitud sanskriti keelest. *Nidānasamyukta* on vanimaid budistlikke raamatuid. Siia on kokku pandud põhjuslikkuse-teemalised lühikesed suutrad — eestikeelses väljaandes 18 —, mida ajalooline Buddha ehk Siddhartha Gautama õpetab oma õpilastele. *Nidānasamyukta* suutraid peetakse kuuluvaiks budistlike tekstide vanima kihistuse hulka. Tõlge on varustatud saatesõna, põhjaliku sissejuhatuse ja kommentaaridega ning sõnaseletustega, kus tõlkija MHR muu hulgas selgitab ja põhjendab omaenda loodud budistlike terminite eestikeelsete vastete süsteemi.

Lalitavistara. Ajaloolise Buddha kujunemise lugu. Sanskriti keelest tõlkinud ja kommenteerinud MHR. Sari „Taipamisõpetus. Budismi klassika 2“. Tartu: MR Piller OÜ, 2024, 189 lk.

Sarja „Taipamisõpetus“ teine raamat sisaldab mahajaana budismis tuntud Buddha eluloo *Lalitavistara* kommenteeritud tõlke. See on üks varasemaid Buddha elulugusid, mis ilmus arvatavasti umbes III sajandil m.a.j ja on kokku pandud varasematest fragmentidest. Teoses kirjeldatakse kuningapoeg Siddhartha kodust lahkumist, õpirännakuid ja tõeleidmist, tema kujunemist suureks õpetajaks Buddhaks. Sellel on paljude põlvkondade budistidele olnud suur didaktiline väärtus. MHR-i tõlge on omanäoline; tõlkija kasutab enda loodud vastete süsteemi ja tõlkestiili, mis erineb märkimisväärselt varasemast, Linnart Mälli tõlketraditsioonist.

Moses Maimonides. Teadmise raamat. Vaidluskiri. Heebrea keelest tõlkinud ja kommenteerinud Kalle Kasemaa. Tartu: Ilmamaa, 2023, 272 lk.

Hispaanias araabiakeelses Cordovas 1135. aastal sündinud Moše ben Maimuni ehk Moses Maimonidese tuntumad teosed on araabiakeelne mišnakommentaar, 1180. aastal valminud heebreakeelne *Toora kordus* ning pärast 1190. aastat valminud — kahtlemata autori kaasaja juudi filosoofia tähtteos — araabiakeelne *Eksinute juht*, millest ilmus hiljem nii heebrea kui ka ladina tõlge. Käesolev *Teadmise raamat* on Maimonidese *Toora korduse* esimene, filosoofilist laadi osa. Kuid just *Eksinute teejuht* oli see, mis, olles mõeldud ilmaliku filosoofiaga kokkupuutel tekkinud traumade ravimiks, sai hoopis nende põhjustajaks.

Niinimetatud Maimonidese tüli on ka taustaks Põhja-Hispaaniast pärit kirjaniku ja filosoofi Šem Tov ben Josef ibn Falaquera (u 1225–1295) *Vaidluskirjale*, See kujutab endast sissejuhatust filosoofiasse, mille eesmärk on näidata mittefilosoofile või filosoofiavastasele, et toora ei keela filosoofia õppimist, vaid see on täiuseni jõudmiseks koguni vajalik.

Mõlemale tekstile on oma järelsõnades põhjaliku ajaloolise tausta andnud tõlkija Kalle Kasemaa.

Raamat on ilmunud „Avatud Eesti raamatu“ sarjas.

Teaduskirjandus

Eesti Akadeemilise Orientaalseltsi aastaraamat Idakiri 2022. Peatoimetaja Tarmo Kulmar, tegevtoimetaja Indrek Ude. Tartu: Eesti Akadeemiline Orientaalselts, 2023, 140 lk.

Idakirja järjekordne number (15. üldjärjestuses) sisaldab seitset teadusartiklit (autorid Andreas Johandi, Üllar Peterson, kahasse Henn Käärik ja Ragne Kõuts,

Margit Juurikas, Andres Herkel, Tarmo Kulmar ning Vladimir Sazonov), üht raamatuarvustust, kolme 2022. aastal valitud auliikme (Märt Läänemets, Andres Herkel ja Ülo Valk) pikemat isikututvustust, jaanuarist 2022 kuni märtsini 2023 ilmunud Eesti Ida-kirjanduse ülevaadet, artiklite ingliskeelseid kokkuvõtteid ja autorite tutvustust. Aastaraamat on ilmunud Eesti Teaduste Akadeemia rahalisel toel. Sisukorda vt <https://www.eao.ee/ilmunud-on-idakiri-2022/>

Üllar Peterson, Helen Geršman. Jalutuskäik maailma äärealadele. Eesti ja selle naabrid al-Idrīsī „Rogeri raamatus“. Tallinn: Postimehe kirjastus, 2024, 360 lk.

Raamatus naastakse põneva arutluse juurde, mis on Euroopas käinud aastasadu ja Eestiski vähemalt sajandi. Vaevalt leidub ühtegi põhjalikumalt islamimaailma geograafia, ajaloo või kultuuri üldkäsitlust, milles al-Idrīsīd ei mainitaks. Sitsiilia kuningat Roger II teeninud 12. sajandi muslimist maateadlase Muḥammad al-Idrīsī teos *Nuḡḡat al muṣṭāq fī iḡtirāq al-ʿāfāq* (lühendatult *Nuḡḡa* või *Rogeri raamat*) kirjeldab kogu toonast tuntud maailma.

Ajaloolane Üllar Peterson ja filoloog Helen Geršman, mõlemad tunnustatud arabistid, on kumbki eraldi *Rogeri raamatu* eestindanud ja kommenteerivad seda mitme kandi pealt.

Tarmo Kulmar on raamatu kohta öelnud: „*Autorite ajaloo ja arabistika alane asjatundlikkus on muljet avaldav. Antakse ju ka ülevaade islamiaaraabia maateadusest ja kirjeldatakse kultuurilist õitsengut Sitsiilias kuningas Roger II õukonnas. Vajalik kõrvalepõige tehakse Tacituse „Germania“ aestii probleemi. Viimane peatükk lõpeb ASTLĀNda loogilise, tõsiseltvõetava ja teaduslikult uudse kartograafilise tõlgendamiskatsega. Värvitrukis kaardid aitavad ka lugeja enda mõttetööd proovile panna.*“

Raamat on ilmunud Jaan Tõnissoni Postimehe Fondi raamatugrandi toel.

Ene Selart. Eesti ja Jaapani suhted 19. sajandist 21. sajandi alguseni. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2024, 280 lk.

Kolmekeelne (eesti, jaapani, inglise) rikkalikult illustreeritud albumiformaadis raamat annab ülevaate Eesti ja Jaapani suhetest, mis ulatuvad rohkem kui 200 aasta taha. Ajaloolasest autori põhjaliku uurimistöö tulemus on kogumik lugudest, mille põhjal kujuneb lugejale võrdlemisi sidus tervikpilt sellest, kuidas mõlemad maad, rahvad ja kultuurid teineteisega tutvusid. Raamat algab Adam Johann von Krusensterni ekspeditsiooni looga, mis jõudis aastatel 1804–1805 ka Jaapanisse, ning lõpeb kahe riigi suhete kirjeldamisega 21. sajandi algul. Palju põnevat leiab raamatust Eesti ja Jaapani diplomaatilise läbikäimise kohta kahe maailmasõja vahel, kultuurisuhetest nõukogude ajal ja diplomaatiliste suhete taastamisest pärast Eesti taasiseseisvumist.

Ivar Paulson. Hinged, vaimud ja jumalad. Saksa ja inglise keelest tõlkinud Mari Tarvas ja Aldo Randmaa. Sari „Eesti mõttelugu“ 176. Tartu: Ilmamaa, 2024, 720 lk.

Etnoloogi, usundiloolase ja luuletaja Ivar Paulsoni (1922–1966) mitmes keeles ilmunud kirjutiste uurimisteemad on olnud nii eesti, soome-ugri, paleoaasia ja Põhja-Euraasia usundilugu, inimhinge kujutelmad kui ka looduse vaimuilm. Tema teadustee lõpupoole nihkusid esirinda perekonna kaitsevaimud-kodujumalad, põllundusega seotud riitused, ülijumala mõiste ja selle mütoloogia. Raamatu koostaja ja saatesõna autor on Indrek Peedu.

David Graeber, David Wengrow. Kõigi asjade koidik. Inglise keelest tõlkinud Andreas Ardu. Tallinn: Postimehe Kirjastus, 2023, 784 lk.

Autorid tutvustavad täiesti uut lähenemist inimkonna ajaloole alates muistsest Lähis-Idast kuni Põlis-Ameerikani, muutes küsitavaks ühiskonna arengu senised põhitõed alates põllumajandusest ning linnade kujunemisest kuni riigi, demokraatia ja ebavõrdsuse tekkeni.

Irene Vallejo. Lõpmatus papüürusroos. Raamatute leiutamine antiikmaailmas. Hispaania keelest tõlkinud Ehte Puhang. Tallinn: Rahva Raamat, 2023, 480 lk.

Papüürusrullid olid antiikmaailma suurim varandus. Marcus Antonius kinkis Kleopatrale väärisrive, kuid ka raamatuid – 20 000 eksemplari kuninganna raamatukogu tarbeks. Raamatute pikk ja sündmusterohke ajalugu näitab, et need on alati olnud tsivilisatsiooni hinnatud ning habras vundament. Lugejale kangastub kirjutatud raamatu tekkimise ja kujunemise teekond antiikmaailmas.

Egiptuse Surnute raamat. Inglise keelest tõlkinud Matti Piirimaa. Tallinn: Sinisukk, 2023, 160 lk.

Vana-Egiptuse *Surnute raamat* ehk nn *Püramiididekstitid* sisaldab ülistuslaule, palveid ja maagilisi loitse, et tõrjuda surmajärgses elus varitsevad ohte. Esialgu olid need tekstid määratud ainult kuninglikele isikutele, kuid vana riigi hääbumisaastatel lubati neid kasutada ka kohalikel võimukandjatel ja teistel ülikutel.

Eestindamisel kasutatud *Surnute raamatu* tekst on väljapaistvate inglise egiptoloogide tõlge nn Ani papüürusest. Lisatud on selgitused ja inglise teadlaste kommentaarid. Raamat on kinkekarbis. Kõik Ani papüüruse pilditahvlid pärinevad Mary Evansi fotoraamatukogust.

Aimekirjandus

Misha Cohen. Väike Hiina meditsiini teejuht. Inglise keelest tõlkinud Kaisa-Kitri Niit. Tallinn: Pegasus, 2024, 176 lk.

Hiina meditsiin kätkeb endas aastatuhandete vanust tarkust sellest, mis on tervis ning kuidas seda luua ja hoida. Hiina tervendamissüsteem on siiani ajaproovile edukalt vastu pidanud, olles levinud üle maailma.

Jesper Huor, Anders Rydell. Hävitage väärjumalad. Sõda Palmyra ja kultuuripärandi vastu. Inglise keelest tõlkinud Tiina Mullamaa. Tallinn: Sinisukk, 2024, 400 lk.

2015. aastal ründab üks maailma jõhkramaid terrorirühmitusi – Islamiriik – Süüria kõrbelinna Palmyrat. Pool sajandit muistseid varemeid kaitsnud arheoloogi Khaled al-Asa’adi hukkamisele järgneb kultuuripärandi põrmustamine: rühmitus hävitab antiikseid kujusid, laseb õhku tuhande aasta vanuseid templeid. Käputäis muuseumiametnikke astub vastu ja maksab selle eest kohutavat hinda.

Püramiidide varjus. Imelise Ajaloo raamat. Tallinn: Äripäev, 2024, 120 lk.

Populaarteaduslike artiklite kogumik Vana-Egiptuse ajaloost ja kultuurist, kus tuuakse rohkeid näiteid, kuidas tänapäevaste uurimismeetoditega lahendatakse muistse Egiptuse saladusi: kuidas ehitati püramiidid, kuidas mumifitseeriti surnuid, kuidas tekkis võrdlemisi äkki võimas tsivilisatsioon, kuidas surid Ehnaton, Tutanhamon ja Kleopatra jne.

Šamil Bassajev. Pühasõdalase raamat. Koostaja, tõlkija, sisutoimetaja ning ees- ja järelsõna autor Üllar Peterson. Tõlgitud vene keelest. Tallinn: Postimehe Kirjastus, 2023, 280 lk.

Šamil Bassajev (1965–2006) tegi endale nime südikate sõjaliste operatsioonidega esimeses Tšetšeenia sõjas 1994–1996. Temast sai üks tuntumaid mägilaste vabadusvõitlejaid, kuid alates teisest Tšetšeenia sõjast 1999. aastal omandas ta ka islamiterroristi kuulsuse. Käesolevas väljaandes on eesti keelde tõlgitud džihaadivõitlejatele – mudžahiididele – mõeldud vaimne teejuht pealkirjaga *Pühasõdalase raamat*, mille järelsõnas antakse ka ülevaade Bassajevi poliitilisest ja sõjalisest tegevusest.

Aivar Jürgenson. Sõjad Abhaasias. Tallinn: Argo, 2023, 400 lk.

Raamatus käsitletakse Abhaasia ja Eesti varasemaid seoseid, baltisakslaste rolli maa vallutamisel ja kolonisatsiooniks ettevalmistamisel (Kaukaasia sõda 1817–1864), eesti külade rajamist ja sealsete eestlaste kokkupuuteid Abhaasias hiljem peetud

sõdade (kodusõda 1918–1921, Gruusia-Abhaasia sõda 1992–1993), Esindamata Rahvaste Organisatsiooni Tartu Koordineerimiskeskuse tegevust Gruusia-Abhaasia sõja vaenupoolte vahendamisel ja sellele kõigele järgnenud külmutatud konfliktid.

Martti Kalda. Hommikumaa vägevad: Läänekaarest Itta. Kuningate ja türannide lood. Tallinn: AS Bit, 2023, 500 lk.

Selle raamatu aluseks on aastatel 2017–2021 Vikerraadio eetris olnud suvesari „Hommikumaa vägevad“, mis kõneles Aasia võimuperekondadest, kroonitud ja kroonimata keisritest ning kuningatest. Neist, kes juba surnud või võimu kaotanud, ja teistest, kes endiselt troonil. Ning ka mõnest diktaatorite ja poliitikute perekonnast, kes ise võimuredelit mööda kõrgele roninud.

Tõlgitud ja algupärane ilukirjandus

Junko Oyama. Lumekass. Jaapani keelest tõlkinud Marja Jaanits. Tallinn: Tänapäev, 2024, 200 lk.

Minu nimi on Tamao. Olen lumivalge kõuts. Ma armastan ühte tütarlast. Tema nimi on Ririko ja kui ma olin alles vastsündinud kassipoeg, päästis ta mu elu. Ühel õhtul jälitab Ririkot tundmatu auto ning ma tõttan teda kaitsma. Äkitselt avastan, et olen võtnud noore mehe kuju. Minu uus võime toimib küll ainult öösel ning iga inimesena veedetud hetk lühendab mitmekordsel kiirusel mu allesjäänud elu. Kuid Ririko heaks olen selleks valmis.

Saou Ichikawa. Küürakas. Jaapani keelest tõlkinud Maret Nukke. Sari „Punane raamat“. Tallinn: Tänapäev, 2024, 68 lk.

Lihasdüstroofiaga sündinud Shaka Isawa selgroog on tugevalt kõverdunud ning ta peab kasutama ratastooli ja hingamisaparaati. Füüsiliselt veedab ta oma elu hooldekodu seinte vahel, aga tema tegelik elu möödub internetis: ta õpib, trollib paljudes suhtlusvõrkudes ja postitab enam kui julgeid lugusid erootikalehele. See romaan on erakordne, jahmatav pilguheit ühiskonna servaalal elama sunnitud naise ihadesse ja hingesügavustesse.

Kōbō Abe. Kastimees. Jaapani keelest tõlkinud Maret Nukke. Tallinn: Loomingu Raamatukogu 30–31/2023, 152 lk.

Jaapani Kafkaks kutsutud Kōbō Abe (1924–1993) romaan *Kastimees* on sürreaalsete ja kriminaalsete elementidega jutustus, milles vabatahtlikult kasti sees elava mehe märkmed avavad paari päeva jooksul toimunud sündmuse eri nurkade alt.

Sōseki Natsume. Rohupadi. Jaapani keelest tõlkinud Maret Nukke. Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus, 2023, 191 lk.

Rohupadi räägib maalikunstnikust, kes väsib modernse linnaelu vaimutühjast rähklemisest ja suundub kaugele mägikülla, et imetleda tüütutest inimsuhetest eemal kaunist loodust. Kuid hoolimata ettevaatusest kistakse ta siiski ohtlikesse inimsuhetesse. Kummalised kokkupuuted mõistatusliku neiuga ja teiste kohalikega viivad selleni, et reaalsus hakkab segunema unenägu ja fantaasiaga.

Suzumi Suzuki. Kingitud elu. Jaapani keelest tõlkinud Maret Nukke. Sari „Punane raamat“. Tallinn: Tänapäev, 2023, 80 lk.

Kingitud elu on autobiograafiliste sugemetega lugu noorest naisest, kes töötab baaris *hostess*’ina. Tema suhted emaga on keerulised, kuid ema haigus sunnib naist vaatama tagasi oma minevikku ja tegema sellega rahu.

Toshikazu Kawaguchi. Enne, kui valed välja tulevad. Inglise keelest tõlkinud Sash Veelma. Tallinn: Tänapäev, 2024, 192 lk.

Ühel Tokyo tillukesel kõrvaltänaval asub kohvik Funiculi Funicula, mis on pakkunud küllastajatele hoolega valmistatud kohvi juba enam kui sada aastat. Aga peale selle on seal võimalik rännata tagasi minevikku, et kohtuda surnutega... Mees, kes läheb kohtuma 22 aastat tagasi surnud sõbraga. Poeg, kes ei saanud minna ema matustele. Noormees, kes rändab tulevikku, et teha õnnelikuks tüdruk, kellega ta ei saanud abielluda. Vana politseiuurija, kes ei teinud oma naisele kunagi sünnipäevaks kingitust.

Max Dauthendey. Biwa järve kaheksa nägu. Jaapani armastuslood. Saksa keelest tõlkinud Katrin Kaugver. „Loomingu Raamatukogu kuldsari“. Tallinn: Loomingu Raamatukogu, 2024, 117 lk. Teine trükk.

Maximilian Albert Dauthendey (1867–1918), kirjanik, maalikunstnik ja rännumees, on kaheksa kirjandusliku vaatega Biwa järve maastikule elustanud vana, Hiinast laenatud kunstitraditsiooni, mille Jaapani kunstnikud kohaldasid Jaapani paikadele ja looduspiltidele. Kaheksa vaate seas on alati ehapuna, lumi, sügiskuu, õhtul koju pöörduvad purjekad, templikellad, metshanede lend, vihm ja päikeseloojang.

Raamatu esmatrükk eesti keeles ilmus Loomingu Raamatukogus 2005. aastal (nr 5–7).

Chris Broad. Kümme aastat Jaapanis. Erakordne seiklus Tõusva Päikese maal. Inglise keelest tõlkinud Marianne Ots. Tallinn: Helios, 320 lk.

Põhja-Jaapani väikelinna saabudes muretses inglase Chris Broad, et on teinud suure vea. Ta ei osanud jaapani keelt, samuti polnud tal vähimatki aimu õpetamisest.

Kas temast pidi saama Jaapani ajaloo kõige kiiremini vallandatud õpetaja? *Kümme aastat Jaapanis* jutustab välismaal elatud aastakümnest ning kaosest ja kultuurišokist, mis sellega kaasas käivad. Informatiivne raamat on täis ka hirmnaljakaid ja põnevaid lugusid, püüdes lahti mõtestada üht maailma kõige keerukamat kultuuri.

Rosalba Troiano. Lugusid Kaug-Idast. Inglise keelest tõlkinud Kärt Merilain. Tallinn: Sinisukk, 2024, 96 lk.

See raamat viib su imepärasele teekonnale läbi Kaug-Ida muinasjuttude ja legendide. Bambusevõrrest sündinud kuuprintsess Kaguya ilu ja headus, deemonitega võitleva Kintaro vaprus, inimeste hüvanguks jõgedeks muutunud draakonid, ahvikuningas Sun Wukongi seiklused, julgelt hiiglaslikule maole vastu hakanud neiu, võitluslik mesilaste armee – kõik need lood toovad kauged maad sulle pisut lähemale.

Xuan Phuong ja Danièle Mazingarbe. Ao Dai. Kloostrist Vietnami džunglisse. Prantsuse keelest tõlkinud Mari Vallik. „Valge sari“. Tallinn: Sinisukk, 2024, 268 lk.

Xuan Phongi lugu on uskumatu. Kõrge ametniku, mandariini järeltulija lapsepõlv möödus prantsuskeelses Dalatis, kooliaastad aga Saigonis, kus tüdruk sai hea hariduse. Kuid Indo-Hiina sõja puhkedes hülgas ta 16-aastasena oma mugava ja privileeeritud elu, liitus „paljasjalgsete” armeeaga ning veetis üheksa aastat džunglis ohte trotsides. Kui ta lõpuks pealinna naasis, leidis ta eest riigi, kus rajas endale jõuliselt teed kommunism.

Khaled Hosseini. Ja mägedelt kajas vastu. Inglise keelest tõlkinud Hels Kure. Tallinn: Hea Lugu, 2024, 384 lk.

Romaani tegevus saab alguse 1952. aastal Afganistanis. Abdullah ja tema õde Pari elavad koos oma isa ning kasuemaga väikeses külas nimega Shadbagh. Kolmeaastase Pari silmis on tema suur vend Abdullah pigem ema kui vend. Ka kümneaastasele Abdullahle on väike Pari kõik. Jälgides tegelaskujude elu ning valikute ja armastuse tagajärgi läbi põlvkondade ja üle maailma – Kabulist Pariisini, San Francisconi ja Tinose-nimelisele Kreeka saareni välja –, laieneb romaan järk-järgult väljapoole, muutudes iga leheküljega võimsamaks.

Khaled Hosseini. Lohejooksja. Inglise keelest tõlkinud Helje Heinoja. Tallinn: Hea lugu, 2024, 336 lk.

Lohejooksja on lugu väga erinevate aegade Afganistanist – alates monarhia viimastest õitsenguaastatest, kuningavõimu kukutamisest kuni tänapäevase Talibani käes vaevleva rusustatud, mässuliste hirmuvalitsuse all kannatava riigini välja. See on lugu isadest ja poegadest, lugu Amirist ja Hassanist, kes on justkui parimad sõbrad,

kuid samas lahutavad neid aastasadadega juurdunud traditsioonid ja seisusevahe, vastandlikud usundid.

Khaled Hosseini. Tuhat hiilgavat päikest. Inglise keelest tõlkinud Triin Tael. Tallinn: Hea lugu, 2024, 328 lk.

Mariam on vaid viieteistkümnepäevane, kui ta pannakse mehele temast kolmkümmend aastat vanemale tahumatule ja kibestunud Rashidile ning saadetakse Kabuli elama. Möödub ligi kaks aastakümnet ning Mariami rusuvasse ellu saabub viieteistkümnepäevane Laila, kel on seljataga vapustav tragöödia.

William Somerset Maugham. Kasuariinipuu. Inglise keelest tõlkinud Mare Lepik jt. Tallinn: Canopus, 2023, 240 lk.

Novellikogu *Kasuariinipuu* sisaldab endas kuus inglise kirjandusklassiku W. Somerset Maughami novelli, mille tegevus toimub Malaisias möödunud sajandi kahekümnendatel aastatel, tuues värvika kollektsioonina suurepäraselt silme ette pildi kunagise Briti impeeriumi ammumöödunud hiilgusest.

Mika Waltari. Sinuhe, egiptlane. Soome keelest tõlkinud Piret Saluri. Tallinn: Varrak, 2023, 752 lk.

Mika Waltari üks tuntumaid romaane *Sinuhe*, mis kirjeldab arst Sinuhe elu ja seiklusi umbes 1390–1335 enne Kristust, ilmus esimest korda eesti keeles 1954. aastal Kanadas, väliseesti kirjutajast Orto. Tõlke autor oli eesti lingvist ja keeleeuendaja Johannes Aavik. Nüüdseks on Aaviku tõlge vananenud, ka on seal kasutatud mitmeid keeleeuendusi, mis kunagi käiku ei läinud. Samuti on Aavik tekstiga üsna loominguliselt ringi käinud, seda kohati muutes ja kohati lõike vahele jättes. Piret Saluri uus tõlge Waltari parimaks peetud romaanist on praegu enam kui asjakohane.

Mika Waltari. Mikael Hakim. Soome keelest tõlkinud Piret Saluri. Tallinn: Varrak, 2023, 904 lk.

Mikael Hakim on Waltari ajaloolistest romaanidest kõige mahukam ning jõuab nüüd eesti lugejani uues tõlkes ja tervikuna. Raamatu peategelane Mikael Hakim on soome poiss, tuttav romaanist *Mikael Karvajalg*. 16. sajandi alguse Euroopas saab ka Mikaelist türklastest vallutajate ori. Ta võtab vastu islami usu, on muhameedlane ja tema pühimast pühim tõde on koraani tõde. Waltarile omase detailitäpsusega kirja pandud, põneva sündmuste kuluga romaanis selgub lugejale Mikaeli edasine elukäik.

Tiit Aleksejev. Taevaminejad. Lugu Esimesest ristisõjast. Tallinn: Varrak, 2024, 296 lk.

1099. aasta varakevad. Palverändurid on teel läbi kunagise Rooma Süüria

Jeruusalemma poole. Jutlustajad kuulutavad, et taeva väravad on lahti lükatud ning suured jõud on liikvel. Üha rohkem eneseteadvust leidvas lihtrahva väes levib õpetus pimeduse ja valguse heitlusest, millel on kiriku tõekspidamistega vähe ühist. Peatselt algab jaht tõelisest usust taganejatele.

Ülo Siimets. Eesti poisid Tšuktsimaal. Tallinn: Varrak, 2024, 264 lk.

„Ehkki elust Tšukotkas on möödas ligi 55 aastat, viivad unenäod mind ikka ammustele radadele. Tihti ekslen lumetormis ega suuda kuidagi leida teed koduni. Tõsi, nüüd juba üha harvem,” meenutab Ülo Siimets. „Imelik, aga isegi sealsete toitude maitSED on meeles – värske põdraveri, millega algas söömaaeg, või, kolmeliitrisest purgist supilusikaga söödud punane kalamari. Samuti jutuajamised lõkke ääres šamaan Ejgeliga, tänu kellele sain osa erinevatest riitustest. Just Ejgeli soovitas mäletada oma unenägusid, sest see võib mõjutada saatust.“ Seiklusi ja elamusi on selles raamatus küllaga.

Koostanud *Tarmo Kulmar* ja *Märt Läänemets*